عبدالاحمد فیض

ماهیت حقوقی وعواقب جرایم سایبری

بدیهی است که جهان امروزدریکی ازمراحل حساس انکشاف خود درسطوح وعرصه های مختلف وبویژه درعرصه رشد وتوسعه صنعت فناوری ها قرارد ، انکشاف سریع تکنالوژی بخصوص درزمینه صنعت کمپیوتر، اگرازیک جانب زمینه را برای نزدیکی شگفت انگیزی بشریت ودستیابی به اطلاعات درسراسرجهان فراهم نموده است، اما ازسوی دیگری کاربرد انترنیت وکامپیوترورشد فزاینده مناسبات دیجیتالی درجهان معاصرزمینه را برای انواع سؤ استفاده منجمله دخالت درحریم حیات شخصی، سرقت داشته های معنوی افراد، انواع کلاه برداری وحتاوقوع جرایم تروریستی سایبری مساعد نموده است که نه تنها ثبات سیاسی داخلی دولتها را به مخاطره مواجه میسازد بلکه جرایم سایبری درسالهای اخیربیکی ازابزاردخالت سیاسی دولتها دراموركشورهای دیگروفکتورعمده بی ثباتی جهانی مبدل گردیده است. فلهذا باتوجه به اهمیت موضوع اینک سایبروجرایم سایبری را بصورت مؤجزمورد کنکاش قرارداده و جوانب حقوقی موضوع را برجسته خواهیم ساخت.

واژه سایبربه معنای مجازی ویا محیط مجازی است که ازواژه یونا نی (کوبرنتیس) یعنی سکانداروبا رهنما مشتق گردیده است وبارنخست توسط ریاضی دانی بنام (نوربرت وینر)دراثرش بنام سایبرنتیک یا علم مطالعه وکنترول مکانیزم ها درسیستم های کامپیوتری یا ماشینی مطرح گردید. فلهذا جرایم سایبری که جرایم انترنیتی ویا کامپیوتری نیزنامیده میشود ازمنظرتاریخی زمانی وارد گفتمان حقوقی وسیاسی گردید که ظهورکامپیوتربمثابه یک دستآورعظیم وخارق العاده بشری دردهه های(۶۰) (۷۰) سده گذشته منجربه دگرگونیهای گسترده درعرصه های متنوع گردیده و بارنخست کامپیوتربه هدف تسریع وتنظیم امورمالی، توزیع فرآوردهای تولیدی ونگهداری صورت حساب معاملات تجاری ، وارد شرکتهای بزرک تولیدی وصنعتی گردید، لذا این تحول تاریخی درعرصه فنآوری زمینه های عملی وقوع جرایمی مانند جعل اسناد، سرقت، کلاه برداری یا فریبکاریهای متنوع وجاسوسی انترنیتی را مساعد نموده و موجب آن گردید تا حقوق جزائی روند انکشاف خود را در زمینه جرم انگاری وتوصیف حقوقی پدیده های جرمی نوین درعرصه جرایم اطلاعاتی درپیش گیرد.

لازم به یاد دهانی است که تعریف جرایم سایبری با تفاوت دیدگاه واختلافاتی تئیوریک درمحافل حقوقی مواجه بوده وهستند معدود حقوقدانانیکه جرایم سایبری، انترنیتی وکامپیوتری را ازهم تفکیک مینمایند اما علی الرغم تفاوت نظر درین خصوص، جرایم سایبری را میتوان چنین تعریف کرد:

جرایم سایبری عبارت ازمجموعه ای جرایمی است که بوسیله ابزارهای الکترونیکی یا انترنیتی درمحیط مجازی ارتکاب گردیده ونتایج حاصله ازآن اثرات فوق العاده ناگواری برزندگی حقیقی ازخود بجا میگذارد وعبارتند از:

افتراء ونشراطلاعات کاذب، کلاه برداری درتجارت وتحصیل مال دیگران با کاربرد وسایل مزورانه، تطهیرپول نا مشروع، دخالت دراموررات فردی ، جعل اسناد ، سرقت انترنیتی ، شنود غیرمجاز، کاربرد ابزارهای الکترونیکی در راستای اهداف ونیات غیراخلاقی وسؤاستفاده جنسی ، پارنوگرافی یا استفاده ازاطفال به مقاصد جنسی ، تخریب ارزش های اخلاقی جوامع مختلف، انتشارویروس وهگرهای تخریب کننده وغیره . اما آنچکه بیش ازهمه به منافع ملی وثبات جمعی درنظام بین المللی بمثابه پدیده جرمی نوین اثرگذاربوده وموجب نگرانی فزاینده جهانی درچند دهه اخیرگردیده است ، توسعه وگسترش رورافزون جرایم چون جاسوسی کمپیوتری ، سبوتاژوجعل کامپیوتری است.

۱-جاسوسی کامپیوتری یکی ازجرایم مخوف با پیامدهای ویرانگراست که اسرارومدارک فوق العاده محرم درعرصه سیاسی ، نظامی ، اقتصادی وتجاری دولت را هدف قرارداده وبا افشا وهمگانی ساختن آنها امنیت ومنافع ملی دولت ویا دولتها را به مخاطره مواجه میسازد ، که ازمجرای نفوذ به سیستم کامپیوتری کشورهای دیگروبه شیوه حرفوی که درعقب آن حمایت دولتی قراردارد ارتکاب میگردد.
۲- سبوتاژانترنیتی ازطریق متوقف ساختن مدارک بسیارمهم وداشته های کامپیوتری و پاکسازی اسناد به هدف اخلال نظام سیاسی واقتصادی محقق میگردد.
۳- جعل انترنیتی بمنظورموارد نمودن تغییروامحای کلی ویاقسمی برنامه ها کامپیوتری به هدف سیاسی ونفوذ غیر مجازدرسیستم های بانکی وارائیه مدارک مزوربه هدف سرقت مقادربزرگ پول وضربه زدن به نظام بانکی کشور های دیگرصورت میگیرد که تا کنون میلیونها دالر به کشورهای مختلف زیان وارد آورده است وهرآن امکان آن متصوراست که تهاجمات انترنیتی منافع ومصالح دیگران را هدف قراردهد.
هکذا بایست متذکرشد که یکی ازشایع ترین جرایم سایبری درچند دهه اخیر، کاربرد انترنیت وتکنالوژی اطلاعاتی دراموررات وتصمیم گیریهای سیاسی است،زیرا انترنیت با داشتن بیشترین وموثرترین اطلاعات نقش بارزی درسوق وهدایت افکارعمومی داشته وازینروپیوسته وهمیشه بمثابه ابزاردخالت کشورهای معین درراستای ایجاد دگرگونیهای سیاسی مورد سؤاستفاده قرارگرفته است که میتوان بگونه ای مثال ازکاربرد گسترده انترنیت وشبکه های اجتماعی درراستای بسیج افکارعمومی بمنظورایجاد قیام وکانونهای مقاومت مردمی علیه نظامهای حاکم سیاسی آنهم درقالب مداخلات مخفیانه دستگاه های جاسوسی خارجی ویا مداخلات سازمانیافته درامورانتخابات کشورهای دیگربه قصد بقدرت رسانیدن کاندید مورد نظرازمجرای تخریب هدفمندانه سایت ویژه انتخاباتی درکشورهای معین نامبرد ، که درزمینه میتوان ازمداخلات سایبری درقیامهای مردمی موسوم به بهارعربی،ادعای ایالات متحده مبنی بر مداخلات سایبری فدراسیون روسیه درانتخابات (۲۰۱۶) درایالات متحده امریکا ، مداخلات سایبری به هدف برهم زدن ویا تغیرنتایج انتخابی، ایجاد فضای ارعاب ووحشت به مقاصد سیاسی که توسط برخی دولتها منجمله غرب با استفاده ازانترنیت درعده ازکشورها انجام یافته ویامییابد نامبرد.
لازم به یاددهانی است که علی الرغم پیامدها ونتایج زیانبارجرایم سایبری ونیزگسترش روزافزون جرایم فوق درمقیاس جهان ، مساعی دولتها درامرمبارزه مشترک دربرابرجرایم انترنیتی ، جلوگیری ومجازات عاملان جرایم سایبری صرفاً به جرم انگاری جرایم سایبری درقوانین جزائی آنها محدود گردیده است ، درحالیکه با توجه به ابعاد خطرات ناشی ازتهاجمات سایبری که ازحریم شخصی تا امنیت جمعی را به مخاطره مواجه نموده است، موقفگیری جهانی درقبال جرایم فوق با وصف انعقاد کانوانسیون اروپائی مصوب مارچ(۲۰۰۶) به شرکت بیش از(۴۶)کشور وکانوانسیون بین المللی (۲۰۰۱) منعقده بوداپست عملاً درفقدان نتایجی که انتظارش میرفت قرارداشته ولذا جرایم سایبری موازی به رشد وتوسعه فتآوریها ووسایل دیجیتالی همانند بسا فکتورهای دیگرنه تنها بیکی ازابزارهای تهدید کننده امنیت وثبات همگانی درعصرحاضرمبدل گردیده است بلکه توجه باید داشت که درجنب اهمیت بسزای این دستآورد بزرگ انسانی دردوران معاصر، عزت، شرف ، ناموس ، فرهنگ وارزش های ملی جوامع نیزدرمعرض خطربالقوه قراردارد.